

Običajna zmaga dobro rejene denarne mošnje

Na milijona volilcev baranja z glasovi.
New York, N. Y. — V zalozbi Wm. Morrow & Co. je izšel izpod peresa Franka Kenta knjiga pod naslovom "Political Behavior", ki se priporoča delavcem v čitanje, da bodo vedeli, kaj zmaga pri volitvah vedno bolj rejena denarna mošnja. Knjiga stane \$2.50 in se dobi pri omenjeni družbi.

Herbert Hoover je bil izvoljen pomočju tekočega sklada, ki se razdeli v 150,000 procentnih delov 2,000,000 volilcev, ki regulirajo barantajo z glasovi. To je Frank R. Kent, ki je bil več let washingtonski poročevalec dnevnika "Baltimore" in pogumen kritikar političnih razmer v Združenih državah. V tej knjigi je očrtal pota razne politike v Združenih državah. Zgodilo se je prvikrat, da je nekdo, ki pozna igro od zgoraj, opisal klaverno povest in korupcije.

Na dva milijona volilcev, ki barantajo z glasovi in pomakne politično ravnotežje na eno ali na drugo stran, podpirajo nešteto milijoni dolarjev, ki se izličejo v kampanjo na volilni dan. Denar, ki prihaja od bogatih bančnikov, ni nikjer zapisan, tudi se o njem nikoli ne poroča, kdo ga je dal. Ta denar uporabljajo neoficijelni blagajničarji. Herbert Hoover, izvoljeni predsednik, ni vedel nič o tem denaru, koliko je denarja v igri in kdo ga upravlja. Oficijelni blagajnik republikanske stranke, ki je detajlirano poročal o štiri ali pet milijonov dolarjev za izvolitev "debelega Coolidgea", ni nikdar alikal nič od milijonov dolarjev za upravljanje glasov, ki obračajo milijone.

Kent pojasnjuje, da denar uporabljajo mestni ali državni politični gospodarji. Dan pred volitvami se denar razdeli med različne kapitane. Vsak predstavlja kapitan ima najmanj po deset "delavcev", ki prejmejo od njega do petnajst dolarjev za svojo družino. Navadno to so ljudje z velikimi družinami. Tak "delavec" proda svoj glas, glas svoje žene, svojih odraslih sinov in hčera, svojih bratov, vse svoje prijatelje in prijateljice, ki jih more dobiti. Na ta način je vsak teh "delavcev" dober za deset dolarjev. Deset "delavcev" lahko ohrani sto glasov, kamor hoče. In če ima sto glasov v zvezi z onimi "delavci", ki jih kontrolira predstavlja politični gospodar, kontrolirajo povprečni volilni predstavniki šest sto glasovi.

Kent pravi, da tega nihče ne ve razen par bogatih darovalcev in nekaterih političnih gospodarjev. Toda v političnih razmerah, ki niso samo začeli v trivijalne se ne more dobiti uspeha proti združenim silam kapitala in komercialnim silam občini ali državi. Kandidatje, ki se zaletavajo v biznis so redno izvoljeni, če bolj redko ostanejo v državnih uradih. Volitev takih mož v sedanjih razmerah za predsednika je praktično nemogoče. Navadno je, da po državljanski volitvi ni bil še nihče izvoljen za predsednikom, kateremu je bila potrebna biznismanov nasprotna.

Od leta 1912 se je moč bank in industrijskih enot v politiki vedno pomnožila. Od leta 1920 se je na vzvodu nemogoče njim upirati. Dejstvo je, da republikanski in demokratični finančni predstavniki delajo instinktivno skupaj. Bankirji v vseh krajih delajo v velikih mestih pa doli do oddaljenih mest v oddaljenih krajih poznajo newyorški sentiment in tudi odseva od njih. Vsak, ki misli, da lahko zmaga kandidat, kateremu so velike new-

Učinek Hooverjeve zmage na opozicijo

Ali se osuje nova močna politična stranka, ki ne bo iskala naklonjenja milijonarjev?

Chicago, Ill. — Časnikarji in politični pisatelji na srednjem zapadu se stezajo svoje tipalne glave glede nove in močne opozicijske stranke, odkar je bila objavljena velika Hooverjeva zmaga. Smith ni prodir v Wisconsinu in za sto tisoč glasov je izgubil tudi v državi New York. To dejstvo govori, da se odpre pot za ustanovitev nove politične stranke, ki ne bo iskala milosti in naklonjenosti v obeh milijonarjev. Ta opozicijska stranka bo mogoče mobilizirala nezadovoljnost mas v prihodnjih štirih letih. Dozvedna zmaga senatorja Shipsteada, člana farmarsko-delavske stranke v Minesoti, in dveh kongresnikov bo tvorilo mogoče jedro bodoče opozicijske stranke.

Indorsiranje kandidatov od strani strokovno organiziranega delavstva v Illinoisu je izdalo toliko kot Blažev zegen. Izjema je bila tam, kjer se je šlo za ponovno izvolitev kandidatov. Druga je pa indorsiranje popolnoma odpravljalo.

Cermak, ki je kandidiral za senatorja v Illinoisu, je bil poražen in mesto njega je bil izvoljen Otis Glenn, ki je bil izredni javni tožitelj v pravdi proti rudarjem v Herrinu. Kongresnik Major, ki je govoril na spominski slavnosti rudarjev v Virgenu je bil poražen. Porazil je nov kandidat Ramsey. Mnogi kandidati, ki jih je odobrilo strokovno organizirano delavstvo v okraju Cook, so bili poraženi.

Ko so prihajala prva poročila o izidu volitev, niso bili socialistični in komunistični kandidati skoraj nič omenjeni. Izjema je bilo le mesto Milwaukee. V Kenoshi so pletinarški delavci izgubili bitko za odpravo komisijanske mestne uprave. Izjavili so, da v mestu politično in gospodarsko vladata Nashova avtina tovarna in njena zavetnica Allen A. kompanija, ki izdeluje nogavice.

Nezadovoljnost proti Coolidge-Butlerjevemu režimu v državi Massachusetts se je pokazala v tem, da se je večina volilcev izrekla proti Hooverju in za Smitha. Za veliki biznis prihaja zopet prosperiteta za prihodnja štiri leta.

Orgije na borzi

Spekulanti, pijani zmage, divjajo z delnicami.

New York City. — Borzni spekulanti praznujejo že dva dni zmago Hooverjeve prosperitete z divjim navijanjem cen delnic na newyorški borzi. Preko pet milijonov delnic je menjalo gospodarja v enem dnevu v četrtek. Cene skakejo in spekulanti besno prodajajo in kupujejo. Medtem so velike korporacije razpisale ekstra dividende. General Motors kompanija, pri kateri je Smithov menažer Raskob težki delničar, je razpisala \$2.50 dividende v gotovini na delnico, kar zneso v skupni vsoti 43 milijonov dolarjev ekstra prosperitete za delničarje.

Atelet Smith ostane na fronti. Little Rock, Ark. — Charles Smith, predsednik ateistične organizacije v New Yorku, ki je zdaj prost, je v četrtek naznanil, da ponovno odpre agitacijo proti antievolujskemu zakonu v Arkansasu. Na policijo je naslovil zahtevo, da mu vrne zaplenjene tiskovine. Ustrelil ženo in sebe. Los Angeles, Cal. — Lee Vernon Simmons je v četrtek ustrelil svojo ženo in nato še sebe. Vzrok tragedije je bila ljubosumnost.

OBREGONOV MORILEC OBSOJEN NA SMRT

Nuna dobila 20 let ječe kot "intelektualna avtorica" umora. Zagovorniki pripravljajo apel. Porotniki v silihu za svoja življenja.

Mexico City, 9. nov. — Jose de Leon Toral, ki je 27. julija t. l. ustrelil izvoljenega predsednika Mehike Alvara Obregona, je bil večeraj spoznan krivim poroti in obsojen na smrt z ustrelitvijo. Samostanska prednica Marija Concepcion Acevedo de la Lata je bila tudi spoznana krivim kot "intelektualna avtorica" Toralovega zločina in obsojena na 20 let zapora. Državni pravdnik je zahteval dosmrtno ječo za nuno.

Porota devetih mož je soglasno odglasovala za Toralovo smrt, toda v zadevi nune je glasovalo osem porotnikov za krivo in za poro, eden pa za oprostitve. Po mehiškem pravu odločuje navadna večina porotnikov. Borota se je posvetovala eno uro in 40 minut glede pravoreka.

Predsedujoči sodnik Azmar Mendoza je nato razglasil obsodbo: "Jose de Leon Toral, jaz te obsodim na smrt. Marija Concepcion Acevedo de la Lata, jaz te obsodim na dvajset let zapora. Ako bi mehiški zakon dovoljeval, bi te obsodil na smrt, ker nisi navedla najmanjšega dokaza za svojo nedolžnost in zaslužiš isto kazen kakor Toral."

Toral se je smejal, ko je slišal obsodbo, nuna pa je stala pred sodnikom nepremično in blede kakor kamnit kip. Toral je vprašal za besedo, toda sodnik je rekel, da zdaj ne, kasneje pa lahko govori. Nato je policija straha odvedla oba obsojenca nazaj v ječo. Močan kordon vojaštva je stal zunaj pred mestno hišo v San Angelu, kjer je bila obravnava. Občinstvo je bilo dovoljen vstop v dvorano in večje število navzočih je pozdravilo obsodbo z aplavzom in s klici "živela porota!"

Porotniki so po končani službi apelirali za stražo iz razloga, ker se boje katoliških fanatikov, toda sodnik jim ni dal stražo rekoč: "Narod vas pozdravlja, zato ste lahko brez skrbi." Zagovorništvu ima pet dni časa, da pripravi apel na višje sodišče, kar bo tudi storilo. Datum Toralove eksekucije določijo distriktni guvern, kadar višje sodišče izreče zadnje besedo. Večernja je predpoldanska zasедanja sodišča, je poteklo med argumenti tožiteljstva in braniteljev. Sodišče je dovolilo, da se ponovno instalira radio v sodilnici, da javnost lahko sliši govore obeh strank. Demonstracije, ki so motile proces prejšnje dni, so ponehale. Zaključni govor v imenu države je imel generalni pravdnik Ezequiel Padilla, ki je dejal, da je bil umor predsednika Obregona navaden vulgarni zločin in oba obtoženca, Toral in nuna, ki igrata vlogo mučenika za vero in cerkev, sta "bogokletna izdajala svoje lastne vere."

"Jaz sam sem vnet katoličan," je rekel Padilla, "ampak pravi katoličani so proti umoru in krvavi vstaji in so proti požretnemu grabljenju bogastva kakor dela duhovščina v Mehiki v imenu katolicizma. Namesto da je nuna Concepcion sveta žena, je obsedena od hudica. Jaz mislim dobesedno od hudica, ki je naredil v njej svoj pekel." Branitelj Ortega je v zaključnem govoru dejal, da je Toralov zločin političnega značaja in posledica ljudske jeze in strasti, valed česar morilec ne zasluži smrtne kazni. Glede nune je pa rekel, da tožiteljstva ni dokazalo, da je Marija Concepcion di-

Eksplozija v tovarni ubila 17 oseb

Mnogo ranjenih, ko je razstrelba kemikalij uničila čevljarško tovarno.

Boston, Mass. — Cela vrsta eksplozij v kemikalnem oddelku čevljarške tovarne Preble Box Toe Co. v bližnjem Lynnju je v četrtek jutraj usmrtila 17 oseb in okrog 40 je ranjenih. Enajst oseb je bilo na mestu razstrelb na kosce ali sežganih do smrti; ostali so podlegli ranam in opeklinam v bolnišnici. Katastrofa je uničila celo družino Harry Blanya. Mati in pet otrok je mrtvih, oče pa umira. Družina je sedela pri zajtrku v hiši, ki je tik tovarne. Ko je prišla eksplozija, je dolg jesik plamena živignil skozi okno v hišo in jo ugal in vsi, razen očeta, so zgoreli na mestu. Ostale žrtve so bili delavci v tovarni, ki so bili razstrgani v drobce. Pet stanovanjskih hiš v bližini se je ugallo v momentu in zgorele so s tovarno vred do tal.

Nihče ne more povedati, kaj je povzročilo razstrelbo. Sumijo, da je bila cigareta ali pa so se kemikalije spontano vnele.

Kako ozdravljajo Anglije brezposelnost

Delavski poslanci predložili v zbornici ukor za vlado.

London, 9. nov. — Delavska opozicija v angleškem parlamentu je večeraj predlagala, da zbornica izreče ukor torijski vladi zaradi njene nesmožnosti glede rešitve vprašanja brezposelnosti. Brezposelnost delavcev v Angliji neprestano narašča, namesto da bi padala; vlada mora tedensko izplačati šest milijonov dolarjev podpore brezposelnim delavcem. Finančni minister Churchill je odgovoril na ta predlog, da ima vlada šest remediur v načrtu za zmanjšanje brezposelnosti. Nato je naštel remediure: 1) da se letno 20,000 rudarjev izsuje v kmetijstvu in polje v kolonije, 2) znižanje davkov na kmetaka, industrijska in transportna carinja, 3) specialna zaščitna carina, 4) eksportni krediti, 5) elektrifikacija in 6) posebni ukrepi za nameščanje rudarjev v druge industrije.

Ljni boj proti fundamentalizmu

Unija za civilne svobodščine išče "mučenike" v tleh državah za pobijanje opijnih zakonov.

New York City. — Unija za ameriške civilne svobodščine je 8. t. m. objavila poziv na učitelje in profesorje v Arkansasu, Missisippiju in Tennesseeju, naj se javijo med njimi trije prostovoljni "mučeniki", v vsaki državi eden, ki so pripravljeno iti v zapor v svrhu preizkušnje protievolujskih zakonov. Unija je pripravljena tirati ustanovitv vseh teh zakonov pred najvišje sodišče v Združenih državah.

Množina denarja pada v Ameriki

Washington, D. C. — Dne 31. oktobra je bilo \$4,807,736,465 vsega denarja v gotovini v obsegu v Združenih državah, to je \$40.46 na vsakega prebivalca, kakor poroča zakladniški departament. V enem letu je vsota na osebo padla za dva dolarja v sled velikega izvoza zlata iz Združenih držav.

Neureča pri delu

Rochester, Ind. — Dva delavca sta se v četrtek ubila, ko se je podri odel, na katerem sta stala, pri gradnji nekega poslopja in sta padla na cementna tla.

ORGANIZIRANJE DELAVCEV NA JUGU VAŽNO

Organiziranje južnih delavcev je postala potreba.

New York, N. Y. — Art Shields, poročevalec in članek Federaliziranega tiska je napisal članek pod naslovom "Organiziranje odprtih delavnic na jugu je vprašanje samohranitve" in ga priobčil v listu "Labor Age." Shields pravi v svojem členu, da organiziranje delavcev na jugu ni več krajevno vprašanje. Produkti iz južnih rudnikov in tovarni, ki jih dostikrat lastujejo severni podjetniki, dosežejo trge, na katere prihaja blago, ki ga izdelajo organizirani delavci. Po vojni so se podjetniki vili na jug kot slatostkalc na zlato polje. Tu so razne sirovine kot bombaž, žveplo, bauksit (aluminij), terpentin, rosin, fosfatna ruda, tobak, petrolej in les. Na jugu danes producirajo veliko premoga, železa, produktov iz gline, granita in morja. Mesta v obeh Karolinah, Georgiji in Tennesseeju danes ravno tako hitro rastejo, kot so mesta ob pacifični obali pred dvajset ali trideset leti.

Shields se je nahajal šest mesecev na jugu, da študira delavske razmere. On pravi, da je na jugu najbolj živo gibanje za odprto delavnico, ki je kdaj bilo na tako obsevnem ozemlju. Proti solidni fronti bankirjev, tovarnarjev in drugih podjetnikov so se unije bojevale skoraj zaman. Alfred Hoffman, organizator plebenarjskih delavcev, je izvedel par dobro premišljenih in strategičnih sunkov proti največji trdnjavi neunionizma. Najprvi je delal, da so se počelale obstoječe unije, nato je pa zasršil kampanjo v tovarniško industrijo.

Res je, da se v nekatere občine pride lažje in doseže delavce, meni Shields, ampak še je potreba študij, kako se naj izdela močno orodje delavskih organizacij, da se nato s kampanjo prične vobče, da konča z velikim uspehom. Velika poverba. Mishawaka, Ind. — Sedemnajstletni James Wennermark, sin protestantovskega pastora, je poveril petdeset tisoč dolarjev iz tukajšnje Narodne banke, v kateri je bil uposlen. Fant jo je po dejanju popihal neznanokam, toda policija je mnenja, da se skriva v Chicagu. Letalo ubilo tri v Jugoslaviji. Belgrad, 9. nov. — Vojaško letalo s pilotom in opazovalcem je večeraj padlo v sredo Novega Sada. Telesnilo je skozi streho neke hiše in ubilo žensko v hiši. Pilot in opazovalec sta bila tudi ubita.

Zlata ugrabljen in oropan

Chicago. — Leopold Katz, newyorški zlatar, je bil v četrtek ugrabljen blizu Dearborn železniške postaje od petih banditov, ki so ga posadili v svoj avtomobil in ga oropali zlatnine in draguljev v vrednosti osemdeset tisoč dolarjev. Banditje so Katz za vrtili iz avtomobila v Union parku in izginiti brez sledu.

Samomor ženske

Chicago. — Helen Roth, stara 22 let se je v četrtek zastrupila na svojem stanovanju. 7243 Stewart ave., in je par ur potem umrla v bolnišnici. Vrok samomra je bil preprič, katerega je imela s svojim možem, s katerim je bila poročena šele par tednov.

Polica j ustrelil črnc

Chicago. — Polica j Frank McNamara je v petek jutraj ustrelil črnce Bud Stevensa, ker se ni s svojim avtomobilom ustavlil, ko je treščil v drugega na Michigan blvd. in 30. cesti.

Lava zalila mesto Mascali v Siciliji

Tragedija Pompejev ponovljena. Tri osebe zgorele in 10,000 ljudi brez strehe.

Catania, Sicilija, 9. nov. — Bliznje industrijsko mesto Mascali, ki je imelo 6000 prebivalcev, je večeraj zapadlo usodi Pompejev pod vezuvom pred 1850 leti. Vrela lava, ki že vedno dni lije iz ognjenika Etna, je popolnoma pokrila mesto, iz katerega so pobegnili vsi prebivalci, razen treh — oče, sin in vnuk — ki so se vrnili nazaj, da rešijo nekaj pohištva. Lava je zajela nesrečno trojico, ki se je kmalu zadušila v žvepleni soproji in zgorela v žareči masi rastopljene kamenine in kristaline. Trideset čevljev debela plast lave zdaj pokriva Mascali in bližnje vasi, polja, sadovnjake in vinograde na slemenu pobesnelega vulkana. Takega bruhanja ni bilo še dolgo na tem vulkanskem otoku. Okrog 10,000 oseb je izgubilo domove in vse imetje.

Mussolinijeva vlada je poslala realno moštvo in eksperte, ki skušajo s dinamitom razstreliti grče in napeljati tok lave v drugo smer, proč od bivališč ali do danes še niso uspeli.

Poincare vržen iz vlade

Radikalna skupina v zbornici odobrila vse sklope svoje stranke. — Križa v Rumuniji se nadaljuje. — Padec portugalske vlade.

Paris, 9. nov. — Poslanci radikalne socialistične stranke v parlamentu so večeraj sprejeli vse sklope kongresa svoje stranke, ki so naperjeni proti Poincarejevi vladi narodne unije. Poincare je nato izjavil, da on ne sprejme več mandata za novo vlado. Francija je torej še vedno brez vlade in kriza se poostrejuje. Bukarešta, 9. nov. — Svet regentov je dal mandat Nikolaju Titulescuju, da organizira koalicijsko vlado. Titulescu je izjavil, da poskuša. Kmetje še vedno rebelirajo in zahtevajo svojo vlado. Lisbna, 9. nov. — Portugalska vlada, ki je večeraj podala ostavko, se je danes reorganizirala pod starim vodstvom.

PREHRANJEVANJE PIKE TOV SVILNIH DELAVCEV ORGANIZIRANO

Zajutrek jih čaka že ob šestih zjutraj. Paterson, N. J. — Svilnim stavkarjem, ki vstanjejo zgodaj, da odhajajo na stavkovno stražo ni več treba hoditi tešč na stavkovni stražo. Ko pridejo stavkarji zjutraj ob šestih v Turn Hallu, jih čaka že gorka kava s pecivom. Po zajuterku se piketi z busi odpeljejo na svoja mesta. To se zdaj redno vrači. Na dan volitev so stavkarji piketirali tudi volišča z velikimi lepaki, na katerih so bili prijemni napis kot n. pr.: Naš program: Priznanje organizacije in osemurnega delavnika.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cincro \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inozemstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

133

Datum v oglepaju n. br. (Oct. 31-1928) poleg vsega imena na naslovu pomeni, da va nje a tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

KONCEM TEDNA.

Blato, ki ga je metal Matthew Woll, podpredsednik Ameriške delavske federacije, stara reakcionarna koronina, v Brookwoodovo delavsko učilišče, ni napravilo prav nobene škode. To delavsko učilišče stopa v osmo leto in na njem študira trideset dijakov iz sedemnajst držav in zastopajočih devetnajst industrij. Vsi dijaki in dijakinje izvzemši treh študentk iz neorganiziranih tekstilnih tovarnih, in en zamorski tapetnik z juga, imajo vsi priporočilo, ki sta ga podpisala dva odbornika delavske strokovne organizacije.

Le predpotopni okostnjaki, ki sede v javnem življenju na dveh stolih: v delavski in meščanski organizaciji, ne morejo zapopasti, da prava delavska izobrazba postoji v zapopadenju novega in pravičnega socialnega reda, v katerem ne bodo pridni in ženjalni ljudje umirali revščine, leni in nedelavni ljudje pa tonili v izobilju in razkošju.

Je klarski knezi so lahko zadovoljni z damo Prosperiteto. V devet mesecih letošnjega leta niso med seboj nič manj razdelili kot sto šest in dvajset milijonov dolarjev. Koliko zdravih delavskih udov je bilo zdrobljenih, koliko prelite krvi je klarskih delavcev, koliko tupe in žalosti se je nastanilo v bornih stanovanjih je klarskih delavcev, preden je bilo mogoče v devet mesecih nagromaditi toliko milijonov čistega dobička? Je klarski knezi ne razmišljajo o tem, k večjem lahko študirajo, kakšno bo na Zahvalni dan kosilo, da bo ugajalo njih razvajenim želodcem. Tudi delavci ne razmišljajo o tem. Ako bi mislili o takih stvarih, bi bil rezultat volilnega boja drugačen, kot je bil.

Dobrotvornost se izplača, je dejal neki predsednik neke trgovske zbornice ilinojskega mesta. Z drugimi besedami to pomeni, da ni več v praksi krščansko načelo, naj levica ne ve, kaj dela desnica, ampak da odločuje kapitalistično načelo: Levica naj si dobro zapomni, kaj dela desnica, da bo lahko ob času desetkrat ali pa še večkrat toliko vzela nazaj, kot je desnica darovala. Pa naj še kdo reče, da se v moderni kapitalistični človeški družbi krščanstvo ne razvija in spopolnjuje?

Nova kandidata za svetnika sta Toral in nuna "mati" Concepcion, ki sedita na zatožni klopi v Mehiki zaradi umora Obregona. Kdor tega ne verjame, naj čita govore in pridige njihovih zagovornikov.

Borzní mešetarji v New Yorku so zarajali okoli zlatega teleta v divjem plesu, ko se je raznesla vest, da je bil Herbert Hoover, predsedniški kandidat republikanske stranke, izvoljen predsednikom Združenih držav. Delnice so menjale gospodarje, da je bilo veselje. Cena pri tem divjem plesu je pa plezala kvadrato in kvadrato. V sredo je bilo prodanih 4,891,200 delnic. Stari borzijani menijo, da je bil samo enkrat v zgodovini borze ples okoli zlatega teleta še bolj divji.

Kadar borzijani plešejo in rajajo okoli zlatega teleta, tedaj je to napoved, da bo nekdo trpel in delal pokoro za greh borzijanov. In ta nekdo je delavstvo, ki s svojim umskim in ročnim delom ustvarja bogastva, kakeršnih svet še videl ni do danes, samo se pa zadovolji z odpadki in drobtinami, ki prihajajo z bogato obložene mize onih, ki rajajo in plešejo okoli zlatega teleta.

Novoizvoljeni državni pravdnik okraja Cook, v katerem se nahaja grošno mesto Chicago, je obvestil javno vse sleparje, tatove, roparje in kruke, da morajo v trideset dneh otresti mestni prah s svojih čevljev. Sleparji, goljufi, tatovi, vlomilci, roparji in razni drugi kruki še niso obvestili novoizvoljenega državnega pravdnika, da so njegovo zapoved vzeli na znanje. Najbrž mislijo ostati v mestu, kajti takih zapovedi so vajeni kot berač mraza.

ZDRAVSTVO

OČESNE BOLEZNI PRI ŠKROFULOZNIH.

Škrofuloza je ena izmed različnih vrst tuberkulozne infekcije človeškega telesa, ki se na zunanji površini v obolenju vrtalnih žlez in žlez v trebuhu. Lahko pa so bolne žleze človeškemu očesu nevidljive, kakor n. pr. pljučne žleze, žleze v trebuhu. Najpogosteje je škrofuloza pri otrocih, toda tudi pri starejših ljudeh srečavamo škrofulozno obolenje oči. Kakor vsako tuberkulozno obolenje, je tudi škrofuloza resna bolezen, toda ni tako opasna kakor n. pr. pljučna tuberkuloza. V največjih slučajih se da tuberkuloza ozdraviti, ker človeški organizem počasi prevlada infekcijo.

Škrofulozni otroci so navadno bleedi, slabotni, nežne kože, lice imajo zabuhlo, nezdravo izgledajo, nosnice in gornja ustnica so v nekaterih slučajih odebellejene.

Škrofulozni otroci so nagnjeni k dolgotrajnim čestim se ponavljajočim očesnim vnetjem. Ta očesna vnetja prav za prav niso škrofulozne narave, ampak so le reakcija škrofuloznih na zunanje škodljive vzroke.

Ce pride n. pr. oko zdravega človeka v dotik s prahom, se mu oko pordeči in se lahko tudi, včasih ali manj vname, pač glede na to koliko je prahu došlo v oko.

Po nekoliko dneh navadno tako vnetje preide. Drugače pa je pri škrofuloznih. Pri njih povzročajo vsaka tudi najmanjša škodljivost posebne vrste vnetje, pri katerem se pojavljajo male ranice blizu roženice, takozvane fliktene. Škrofulozni otrok je navadno mnogi bolj podvržen takim vnetjem in ker se pri tem zelo neugodno počuti, tišči in zapira oči. Na svetlem sploh ne more gledati. Pokriva oči in jih mane z rokami. Vse to pa še poslabša začetno lahko vnetje ker vsled premočnega stiskanja trepalnic one dražije oko. Oči se solžijo, a vsled pogostega solženja poka nežna koža okoli očesa posebno na zunanjem kotu očesa. Razpokana koža povzroča bolečine in peče, otrok pa si pomaga na ta način, da oči vedno bolj pokriva z rokami in jih mane. Tako se ta bolezen sama od sebe (pravzaprav zaradi slabega postopanja bolnikovega) poslabšava. K temu se pridružijo še kraste na licu in na nosu, katere otrok grabi in jih s tem razširja. Pri dolgotrajnem bolovanju oboli tudi očesna roženica, postane motna in poči. To ima za posledico znatno poslabšanje ali celo popolno izgubo vida.

Tako torej vidimo, da lahko pri škrofuloznih otrocih zelo malenkostni vzroki izzovejo težko očesno bolezen. Ker otroci nimajo čistih rok, zato pri manjanju oči prinašajo v oko različne bolezni, kar seveda še mnogo poslabša stanje že itak težko bolnih oči.

Jakost bolezni pri škrofuloznih otrocih ne zavisi toliko od oči kolikor od odpornosti celega telesa, zato ta obolenja pri močnih otrocih niso tako opasna, pa če tudi zunaj izgleda, da je bolezen težka, ker so veke stisnjene, otečene in lice pokrito s krastami. Glavna stvar je, da roženica ne oboli. Pri slabejših otrocih oboli ona že takoj v začetku in se vname lahko, lahko se tudi zagnoji, poči in vsled tega lahko oko popolnoma izteče ali pa se vid v znatni meri zmanjša.

Kadar se tako težko vnetje ozdravi, ostane na roženici vedno bela narastina, ki more biti tako velika, da oko popolnoma oslepi, posebno ako je rastlina v sredini roženice.

Zdravljenje škrofuloznih bolezni ni tako težko, ako se začne s njim takoj. Posebno je lahko zdraviti škrofulozna vnetja pri močnih otrocih, kateri samo s trenjem in mencanjem po očeh poslabšajo bolezen. Pri takih otrocih prestane bolezen namah, samo ako je onemogočeno grebenje po očeh. To se da zelo lahko napraviti, ako sešijemo iz trdega papirja (lepenke iz starih skateli) ne preveč široke rokave, kateri imajo nalogo, da onemogočujejo pregib roke v komolcu, tako da otroci ne morejo z rokami do oči. Take roka-

ve se namesti na ta način, da se otroci lahko igrajo, da ne tiščijo in se pripenjo na obleko na ramenih ali pa se čvrsto zvežejo s pentljo na prsih ali na hrbtu. Da otroci ne trpe preveč zaradi svetlobe, se jim dajo temna zaščitna očala. Mora se jih puščati na sveži zrak, a nikdar ne puščati v sobi. Ako otrok preveč stika oči, pomagamo mu na ta način, da mu lice parkrat na dan potopimo v hladno vodo, nakar mnogo laže odpira oči.

Na ta način se lahko ozdravi večina škrofuloznih vnetij oči brez vsakih zdravil. Da se ta vnetja ne ponavljajo, je dobro dati otrokom ribje olje, katerega lahko vsak kupi v lekarni tudi brez zdravnikovega recepta. Jasno je, da se morajo tudi otroci dobro hraniti, gibati na solncu in v svežem zraku.

Mnoga bolezni in tudi slepota bi se ne tako mnogokrat zaščitila, pri težkem obolenju mora bolnik v bolnico, eventualno na izpremembo zraka na planino ali k morju, tako da je glavno zdravljenje naperjeno proti tuberkulozi.

Pri starejših ljudeh so škrofulozna obolenja težke narave in se ne dajo tako lahko ozdraviti kakor pri otrocih. Tudi za starejše velja predpis: Oči pušči v miru, dobro se hrani, pij ribje olje in ako je potreba, zdravi se po zdravnikovih predpisih.

Zdravila.

Zdravila, katere mora imeti lekarnar v zalogi, oziroma katere pripravlja po zdravnikovih predpisih ("receptih") nazivljamo oficijelna. Teh je par stotin.

Zdravila, katere izdelujejo razne tovarne ter jih že izgotovljena po tovarnah spravljajo v prodajo, zovemo "specialitete". In število njih presega desetstose, a pojavljajo se vedno še nova. Zdravniki pa obično uporabljajo le manjše število zdravil, zvečinoma že priznana oficijelna, ter od specialitet le manjše število, ona, ki so se tekoma let izkazala po kliničnih poskusih kot povsem zanesljiva in učinkovita.

Ze iz tega je razvidno, da naj bolniki ali njih sorodniki prepuste zdravniku, katero zdravilo smatra v gotovem slučaju za primerno in potrebno, ter se ne dajo zapeljati svetu znancev ali reklamam v časopisju, da bi ga nagovarjali k uporabi kakega zdravila ali celo to skrivoma v njegovim hrbtom uporabljali, kajti utegnili bi to biti bolniku v veliko škodo.

Vsako zdravilo ima namreč svoje posebne učinke, ki so se doznali po izkusnjah — in to v gotovi množini ("dozi") v kateri se jemljejo. Tudi dozo more presoditi edino le zdravnik, kateremu je po njegovih stadijah znana.

Večinoma se zdravilo ne da le enkrat (kot n. r. kako bljuvajo sredstvo pri nekaterih zastrupljenih ali kako odvajalno sredstvo pri zaprtju), ki odpade z doseženim učinkom, temveč večkrat na dan, oziroma več dni, morda celo tednov, zapored — kar zopet edipo le zdravnik presoditi more. Naj torej nikdo svojevoljno ne izstavlja zdravila, češ da je že zadosti ali celo preveč! Pač pa je treba, da se predpisi točno izpolnjujejo. — Paziti je tudi za to, da bolnik zdravilo res vzame, ne da ga morda izpljuje.

Zdravila tudi zvečinoma ne učinkujejo takoj; — za učinek je potrebno, da preidejo v krvotok in potem v obolele organe. Zdravila, ki poizkušamo, pridejo šele po prebavi v črevih v krvotok, torej po preteku pol do ene ure. Ona, katere vbrizgamo pod kožo mnogo prej (5 do 15 minut), akoro takojšen učinek imajo vbrizgana v veno (žilo), a to se umevno stori le v izrednih slučajih. — Tudi potom klistire se morejo podajati zdravila, istotako v mazilih. — Ni vseeno, ali se vzamejo na teš ali po jedi; nekatera ne smemo jemati na teš, ker oskodujejo želodec. Jemljejo se ali sama, ali z vodo, jho, mlekom; tudi v oblatih ali kapsulah. Zlasti specialitete se uporabljajo v tabletah.

Poleg učinkov na obolele organe oziroma na posebne bolezenske pojave, imajo tudi splošne učinke. Nekateri ljudje tudi

gotova zdravila slabo prenesejo. Vse to upoštevajo in kontrolira zdravnik. Istotako s časom pri nekaterih zdravilih učinek poviša, pri drugih pa, če se bolnik privadi nanje, pomanjša. Radi tega jih zdravnik včasih zamenjava z drugimi, ki imajo slične učinke. Zelo napačno bi bilo iz tega sklepati, da zdravnik morda ne ve, katero zdravilo bi uporabil ter zato poskuša različna.

Zdravila se uporabljajo ali proti posameznim bolezenskim simptomom (na primer mrzlici, diareji itd., ali proti bolezni sami — Cim bolj se je razvilo znanje o boleznih in njih povzročiteljih, tem bolj je "simptomatično" zdravljenje stopilo v ozadje in tembolj se je razvilo ono proti bolezenskim povzročiteljem. Sem moramo šteti tudi vse zdravilne serume, to je protistrupe proti strupom, katere povzročajo v telesu bolezenski povzročitelji.

Zato je tudi neumestno, od zdravnikov zahtevati proti vsakemu bolezenskemu pojavu takoj zdravilo; zlasti ne proti vsakemu povišanju temperature, saj ta sama na sebi nikakor ni varna, če ne presega gotove mere. Vedno vnovič moramo vdarjati, da je treba zaupati zdravniku, vesten in več zdravnik bo gotovo v vsakem slučaju ukrenil vse, kar je bolniku v korist. V tem oziru je zdravljenje v bolnicah, kjer se bolnika ne boga z raznimi nasveti in samovoljnimi poskusi, vsekakor boljše nego ono doma. ("Zdravje.")

Ječa izsilila izjavo proti Vanzettiju

O izjavah v ječah je znano, kako se dobe.

Boston, Mass. — Iz državne ječe v Charlestownu, kjer sta bila Sacco in Vanzetti elektroducirana, prihaja napad na izpoved, da je bil Vanzetti nedolžen glede preizkušenelega ropu v Bridgewaterju. Izjavo je podpisal San Marco, ki je zaradi umora obsojen v dosmrtno ječo. On taji v izvrstni angleščini, da je zapriščena izjava Frank Silvate, priobčena v magazinu "Outlooku", resnična. Ta izjava pravi, da so pri poizkušenem ropu sodelovali Frank Silva, San Marco in še dva druga.

San Marco, kandidat za paroliranje, pod območje tistega odpora za paroliranje, s katerim so imeli opraviti Frank Silva, James Mede in drugi člani Silvatove gange. V svoji izjavi pravi Marco, da je ves članek neresničen. Vodilni članikarji, legalni zvedenci, kriminalne avtoritete in odvetniki pa niso le mnenja, da je članek resničen, ampak o vseh dogodkih, ki so opisani v članku, se je tudi doglalo, da so resnični.

Na drugi strani so pa dokazi, kako se pritiska od strani policije in kazniških oblasti, da se ne izve resnica o poizkušenem ropu v Bridgewaterju. Med je pričal, da ni hotel razgrniti resnice o hudodelstvu, dokler je bil v kaznilnici, ker se je bal, da ne bo paroliran.

Ko so k njemu prišli v kaznilnico Fred Moore (Sacco-Vanzettijev zagovornik) in še dva druga, da izprašata njega glede omenjenega hudodelstva, ni hotel Silva govoriti s nikomur, pravi Moore. Ob neki drugi priliki, ko ga je zopet obiskal Moore, je rekel: "Prosim, pustite me na miru, dokler nisem paroliran. Kadar bom paroliran, vam mogoče malo pomagam. Vse, kar zdej rečem, bo mogoče obtežkočilo moje parolo.

Tako govori Silvatova izjava. To pove jasno, koliko je verjetno izjavam, ki jih napravijo kaznjenci v kaznilnici, ki upajo na parolo.

Ampak stvar še ni končana. Prijatelji Sacco in Vanzettija so zdaj na sledi, odkar so odkriti pravi zločinci, ki so izvršili hudodelstvo v Bridgewaterju. Iskali bodo sled, ki jih popelje do pravih zločincev, ki so izvršili zločin v South Braintreeju, da se tako pred vsem svetom dokaže, da sta bila Sacco in Vanzetti eksekutirana kot mučenika. Kajti star pregovor pravi, kar se ne stori se ne izve. Z drugimi besedami to pomeni, da nič ne ostane tako prikrito, da bi ne bilo odkrito.

OPAZOVANJA

Volitve, Trunk in drugo.

Republikanski volilci, ki so srečno rešili Ameriko Smithove mokrote in okupacije po rimskem papežu, so praznovali zmago z ljuto pijačo, dočim so naši kapitalistični papeži praznovali zmago na borzi, kjer so takoj po volitvah poročili delnice.

To je najvažnejše za ameriške papeže. Prosperiteta je v delnicah. Cim več imaš dobrih delnic tem bolj prosperiraš. Vprašanje je le, če imajo vsi oni volilci, ki so glasovali za prosperiteto, dovolj dobrih delnic. Ako ne, kje jih bodo vzeli?

Prijatelj Trunk omenja znanege reveža Hickmana, ki je bil v Kaliforniji obešen zaradi umora neke deklice, pa pise, da je bil Hickman "po lastnem pripoznanju ateist, kakršni so okoli Prosvete, in kot ateist in idiot je bil morilec, ki se je kasneje spreobrnil. . . . Sad ateizma je bil umor, sad spreobrnjenja pa molitev in odpuščanje vsem in odkrito priznanje zločina."

Trunkov claptrap v tej zadevi je popolnoma na mestu v Trunkovi filozofiji, ki jo je popapagal iz sv. pisma. Pri Prosveti ne vemo ničesar, da je bil Hickman ateist. Hickman ni bil nič kakor ne more biti človek, ki je imel ateizem tu opraviti abnormalen. Da je bil fant abnormalen, je pričal njegov last-

ni oče, ki ga je dobro poznal. Normalen človek ne bo nikoli izvršil takega čina. Hickman morda ni brigal za nobeno stvar, tega pa ni delal iz prečanja, temveč iz mentalne stit. Ateist, ki zasluži ta mora imeti prepričan, vedeti, zakaj je ateist, tako je bila njegova spretnost največja farsa. Hickman bil v onih momentih prav lahko "spreobrnjen" v budimohamedanca ali duhoborja je bil v katoličana; vsakoga, vsako praznovanje prav prišlo, samo da vili njegove bolne mozgane.

Izvajanje g. Trunka, da Hickmanov zločin sad at je bedasto in zlobno. Trunk bil hud, če bi kdo zapisal, čini katoliških morilcev s tolicizma. Saj so tudi dušni ki med morilci. Umor, ki pred leti izvršil katoliški Hans Schmidt v New Yorku bil prav tako ostuden kot manov. Župnik je zadaljo kuharico in jo razsekals, kakor si je opral krvav in šel v cerkev molit in m.

Po mojem mnenju ta župnik bil pri zdravi pameti kakor bil Hickman, toda maščobna justica je oba obesila, oba spadala v norišnico. G. Trunk bi bil modrejši o takih rečeh molčal.

Kaj sem videl v Rusiji

Potovanje v Rusijo in dogodki v boljševiški komunistični družbi, kjer smo plačali stanek za vozne listke.

Piše Josip Juhović, Pittsburgh, Pa.

Ko zopet posetim urad za dovojenja za obisk komisarja vizumov, smo čakali tričetrt ure, da smo prišli na vrsto. Ruski kmetje, ki so stali pred nami, so plačali vsak po en rubelj za izkaznico. Ne vem, ali je tak zakon, toda vsekakor je čudno, da plačaš za dovoljenje, da smeš priti pred uradnika, h kateremu moraš iti po svojem poslu!

Od nas niso zahtevali nič za izkaznico, morda zato ne, ker smo imeli pismo od konzula.

Pridemo pred komisarja in ta nas zopet pozdravi: "Požalujst?"

Ponovno mu raztoimamo, da želimo naše potne liste. Pokličejo tajnika, ki nas odvede v drugo sobo rekoč, naj počakamo. Čakali smo polduro uro, nakar pride tajnik in nas pelje h komisarju.

Komisar pa ponovno: "Požalujst?", kaj želimo. Govoril je grobo, kar je značilo, da se nas je že nasitil. Franko zopet tolmači, da bi radi dobili ameriške potnice, katere nam je odvzel sovjetski konzul v Havru, ko smo potovali v Rusijo in katere po obvestilu ameriškega konzula sedaj dobimo v tem uradu.

Nas potnice so ležale pred komisarjem na njegovi mizi. Komisar jih vzame v roko in izvleče iz njih one papirje, ki smo jih podpisali v sovjetskem konzulatu v Havru. Takrat nam je židovski tolmač povedal, da smo podpisali obvezo, da ne bomo v Rusiji vodili nobene propagande proti sovetom — sedaj nam pa komisar pove, da smo podpisali izjavo, da smo ruski državljani!

Brž odgovorim komisarju, da sem v Havru plačal ruski vizum kot ameriški državljan in zakaj sem sedaj ruski državljan, ko zahtevam moj pasu nazaj? On pa jezno odgovori, da tako je zapisano v listinah in potem zažene potnice na drugo mizo, rekoč, da nam ne da nič. Ako hočemo imeti potnice, moramo iti na komisariat notranjih poslov! Povedal nam je naslov, ki ga nismo razumeli in ko ga naprosimo, naj nam naslov zapiše, se je zadržal nad nami, da nima časa.

"Kaj sedaj?" vprašujemo drugega.

Vse to zavlačevanje je bilo v svrhu, da ostanemo čez dva tedna v Rusiji, ko nam poteče vize, ki smo ga dobili v Kersunu, nakar bi morali plačati za novega. Tega pa ne sme biti. Svetoval sem tovarišem, da ne izgubljamo več časa, temveč kar odpotujemo v Rigo, kjer nam ameriški konzul že izpolnjuje potnice iz Moskve. Vsi so se strinjali s tem in odšli smo takoj v pisarno francoske parobrodne

družbe, kjer smo plačali stanek za vozne listke. smo šli k zdravniku, da dovoljenje za odhod. Z nas je vprašal, kam greš, da je čul, da smo bili v konzulatu, da smo vračamo v Ameriko.

"Z Amerike ste prišli sko komuno? Srečni se lahko vrnete. Če bi gel oditi iz Rusije, bi 5000 rubljev."

To nas je še bolj preda bomo srečni, če hitro oditi. Od zdravil nemo v pisarno parobrodne. Ker vozni listki še pripravljene, ostanemo B klič in Hudak tamkaj, mejo listke in jih primami, mi pa medtem od hotel po naše družine, sprejemo na kolodvor.

(Dolje preboda)

